

TAKZVANÝ ZÁMEČEK OHRAZENICE ČP. 128 V RATIBOŘSKÝCH HORÁCH Z PŘELOMU 18. A 19. STOLETÍ PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ PANSKÉHO DOMU SCHWARZENBERSKÉHO HORNÍHO RADY

JARMILA HANSOVÁ – JIŘÍ BLOCH

The palace known as Ohrazenice at no. 128 in Ratibořské Hory from the turn of the 18th and 19th centuries: A contribution to the mansion house of the Schwarzenberg mining councillor

Mansion house no. 128 near the embankment of the former Ohrazenice Pond in Ratibořské Hory (Tábor District) was built by the mining councillor Jan Schindler around 1780. The two-storeyed building with two halls on the first floor was not intended for living, but rather as a garden house to receive guests and to serve other purposes. Schindler lived in a nearby palace together with the rest of the Schwarzenberg office workers. After 1804, the house received another wing with a hall – perhaps to turn an earlier house mentioned in 1826 into a residence? The house was never rebuilt or modernised; only its original layout and a large number of authentic constructions and details has survived – original windows, doors, wooden floors (precursors of parquet floors – a type that has not been researched anywhere else). In 2018, a new owner bought the house in serious disrepair and has been reconstructing it ever since with extraordinary efforts and a sense of historic authenticity.

Keywords: Ratibořské Hory – Ohrazenice – turn of the 18th and 19th centuries – mansion house – garden house – mining councillor Jan Schindler – water-supply – Baroque and classicist windows and doors – parquet floor precursor – mansion house layout

Panský dům čp. 128 u hráze bývalého rybníka Ohrazenice v Ratibořských Horách (okr. Tábor) postavil horní rada Jan Schindler kolem roku 1780. Patrový objekt se dvěma sály v patře zřejmě nebyl určen k bydlení, sloužil nejspíše jako zahradní domek pro přijímání návštěv a podobně. Schindler sám bydlel v blízkém zámku s dalšími schwarzenberskými úředníky. Po roce 1804 byl k domu přistavěn další trakt se sálem – snad kvůli zobytnění staršího domu, které je doloženo k roku 1826? Dům nebyl nikdy stavebně upravován a modernizován, zachovala se jeho původní dispozice a nebývalé množství autentických konstrukcí a detailů – původních oken, dveří, dřevěných podlah (předchůdci parket – dosud nikde neprozkoumaný typ). Dům v havarijním stavu roku 2018 koupil nový majitel, který jej s nevšedním úsilím a s citem pro památkovou autenticitu opravuje.

Klíčová slova: Ratibořské Hory – Ohrazenice – přelom 18. a 19. století – panský dům – zámeček – zahradní domek – horní rada Jan Schindler – vodovod – barokní a klasicistní okna a dveře – předchůdce parketových podlah – dispozice panského domu

doi.org/10.56112/pp.2022.1.06

Obr. 1: Ratibořské Hory (okres Tábor), v pozadí panský dům čp. 128 s mansardovou střechou. Za ním plocha bývalého rybníka Ohrazenice, využívaná jako pole, jehož hráz je z pravé strany lemovaná stromořadím. Vlevo rozlehlý zámek čp. 1, sloužící v 18. a v 1. polovině 19. století jako sídlo schwarzenberského horního úřadu (pohlednice nedat., soukromá sbírka).

ÚVOD

Obec Ratibořské Hory leží na trase z Tábora do Mladé Vožice, v oblasti výskytu stříbrné rudy, která se zde prokazatelně těžila od počátku 16. století. Ratibořské Hory vděčí za svůj vznik přílivu horníků po roce 1527, které sem zejména z Krušných Hor pozval tehdejší majitel dolů Vác-

Obr. 2: Ratibořské Hory, Plán vodního zařízení v revíru Hor Ratibořských, J. Štěrba – J. Schindler, 1783, výřez. Modrou linií zakreslen průběh vodovodu. Šipkou označena poloha panského domu čp. 128 (SOA Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, č. mapy 108).

Obr. 3: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, pohled od západu. Zprava starší jižní křídlo, na něj vlevo navazuje severní přístavba se stájemi již bez střechy (foto J. Gloc, 2018).

lav z Lobkovic. Časem bylo dolování nevýnosné a k další prosperitě je přivedli až Rožmberkové na přelomu 16. a 17. století. V následujícím období městečko spíše živořilo kvůli dlouhotrvajícímu útlumu těžby. Teprve Schwarzenbergové, kteří roku 1719 spolu s panstvím Chýnov získali i Ratibořské Hory, začali důlní podnikání opět intenzivně podporovat. V druhé polovině 18. století těžba stříbra stále více vynášela, ale již v prvním desetiletí 19. století množství vytěžené rudy klesalo a dolování začalo být ztrátové; roku 1852 bylo pražské mincovně z Ratibořských Hor odvedeno poslední stříbro. Pokus o obnovu těžby v roce 1919 skončil po osmi letech zastavením všech důlních prací. Roku 1927 byl celý důlní revír Ratibořských Hor opuštěn.¹⁾

Námi sledovaný dům čp. 128 vznikl právě v této době vzestupu důlního podnikání. Ačkoliv se nachází nedaleko náměstí, není dnes zrovna vystaven očím veřejnosti. Lze se k němu dostat jednou z nenápadných, úzkých uliček. Z jihovýchodní strany se rozkládá novodobý zemědělský areál, jehož budovy zastavěly celou plochu bývalého rybníka zvaného Ohrazenice. Panský dům po něm převzal své pojmenování, protože právě po straně jeho hráze byl koncem 18. století postaven.

Dům byl roku 1958 zapsán za kulturní památku jako „zámeček Ohrazenice“. Označení „zámeček“, pro tuto stavbu běžně užívané, není však úplně správné. Tento pojem se spíše vztahuje k sídlu majitele určitého panství a statku, či jeho správy. Přesnějším termínem vystihujícím povahu této budovy je panský dům.²⁾

SOUČASNÝ STAV DOMU

Patrový dům s mansardovou střechou vznikl ve dvou etapách. Jeho dnešní půdorys ve tvaru písmene L vznikl rozšířením staršího jižního domu o severní přístavbu. V rámci tohoto příspěvku nebudeme řešit již dávno zaniklý objekt na severní straně domu, ani stáje přiléhající k západnímu průčelí přístavby (obr. 6), které byly pro svůj havarijní stav téměř celé zbořeny.

Dům postrádal větší průběžnou údržbu již od roku 1949, od počátku osmdesátých let 20. století byl nevyužívaný a zcela bezprizorní. Přesto není zjevné, že by objekt někdo výrazně drancoval či úmyslně poškozoval. Protože od doby své výstavby neprošel přestavbou ani větší stavební úpravou, natož modernizací (nebyla do něj zavedena elektřina ani pitná voda), míra jeho autenticity je i přes dlouhodobý proces chátrání značná. Zcela ojediněle tu zůstalo zakonzervováno nebývalé množství konstrukcí z doby výstavby domu. Beze změn

1) R. Tecl – J. Kořálka, Minulost dolování v horním městečku Ratibořských Horách. Tábořský archiv 14/2009, s. 175–187.

2) Za konzultaci děkujeme Martinu Ebelovi.

zůstala jeho dispozice, v prvním patře se in situ zachovaly téměř všechny okenní výplně sestávající z vnitřních okenních rámců a křídel z doby výstavby (bez výrazných mladších zásahů), poněkud mladších vnitřních okenic a vnějších okenních křídel, ba i původní dřevěné podlahy. Na svém místě setrvala i část dřevěných profilovaných obložení dveřních zárubní. Dveře před dvaceti lety zachránil všímavý soused, který je vysadil a uschoval ve své stodole. Dveře byly vráceny roku 2018 novému vlastníku Pavlu Filipovi, který se pustil do obnovy zdevastovaného domu s nevšední odvahou, vytrvalostí a ohleduplností k historickým konstrukcím. Od roku 2019 je dům zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví. Nejzávažnější opravou bylo přezdění západní obvodové zdi jižního křídla, která se propadala do trvale podmačeného podloží. Bylo nutné ji po částech zbořit, vyhloubit nové pevné základy a znovu (z cihel) vyzdít nejen zeď, ale i klenbu přilehlé místnosti a související vnitřní zdi (obr. 3, 4, 5). Následně se odehrály rozsáhlé opravy krovu a s ním souvisejících stropů v patře, jejichž stav byl rovněž havarijní. V letech 2018–2021 proběhlo v rámci úkolu DKRVO několik operativních průzkumů objektu,³⁾ zbytků vnějších omítek a základní stavebně historické posouzení celého objektu,⁴⁾ podrobná dokumentace (posléze odstrojených a deponovaných) okenních výplní,⁵⁾ vrat a dveří⁶⁾ a dřevěných podlah.⁷⁾ V roce 2021 byla provedena také orientační sondáž vnitřních omítek v jižním reprezentativním sále v patře domu, kde se v nejstarší vrstvě objevila celoplošná iluzivní výmalba stěn (obr. 26).

Obr. 4: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, postupné přezdívání havarijního západního průčelí s přilehlými konstrukcemi (foto P. Filip, 27. 10. 2019).

Obr. 5: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, pohled od západu, po přezdění západní obvodové zdi a kompletní opravě střechy (foto P. Filip, duben 2022).

3) Průzkumy objektu vznikly v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ Nemovité památky v ČR, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury ČR na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO).

4) J. Bloch – J. Eliška – V. Babická – M. Špinarová – J. Hansová, Ratibořské Hory – zámek Ohrazenice čp. 128 (TA). Operativní průzkum a dokumentace (dále jen OPD), NPÚ ÚOP České Budějovice 2019, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, plánový archiv, arch. č. PD 12552).

5) J. Hansová – V. Babická, Ratibořské Hory (TA) – zámek Ohrazenice čp. 128, 2. etapa průzkumu: Inventarizace okenních otvorů a jejich výplní, OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice 2020, rkp. (uloženo

v NPÚ ÚOP České Budějovice, plánový archiv, arch. č. PD 13205).

6) J. Hansová, Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128 – 3. etapa průzkumu (1. část): Domovní dveře a vrata průjezdu – inventarizace, OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice 2021, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, plánový archiv, arch. č. PD 13259); též, Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128 – 3. etapa průzkumu (2. část): Inventarizace dveřních otvorů, dveří a dvířek topných otvorů, OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice 2021, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, plánový archiv, arch. č. PD 13408).

7) M. Ebel – J. Hansová, Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128. Dřevěné, tzv. kapucínské podlahy. OPD, NTM a NPÚ ÚOP České Budějovice 2021, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, plánový archiv, arch. č. PD 13411). Poznatzky zde soustředěné Martin Ebel doplnil a zpřesnil ve své stati v přítomném čísle Průzkumů památek (č. 1, 2022).

Obr. 6: Ratibořské Hory, indikační skica z roku 1830. Žlutě ohrazené pozemky Jana Schindlera v roce 1830, které patřily k domu čp. 128 (NA Praha, IS, sign. Tab 31).

POČÁTKY DOMU V PÍSEMNÝCH PRAMENECH

Panský dům čp. 128 byl postaven na okraji městečka u vysušeného rybníka Ohrazenice. O nájemcích tohoto pozemku v 18. století se nám zachovalo dosti zpráv, bohužel žádná z nich ani slovem nezmiňuje existenci námi sledovaného objektu. Pozemek patřil vrchnosti, pro niž byl svým způsobem zbytný, „protože tento [pozemek] nemůže být dobře využit pro naše hospodaření.“⁸⁾ Z toho důvodu jej zájemcům emfyteuticky prodávala, to znamená, že si k němu ponechávala část majetkových práv a od jeho uživatele pobírala pravidelný nájem. V tomto režimu jej nejpozději roku 1738 užíval vrchní horní správce Karel Gustav Schindler († 1771), který byl nejvyšším schwarzenberským úředníkem zdejšího důlního revíru.⁹⁾ Smlouvu o emfyteutickém prodeji ladem ležícího rybníka s ním kníže ze Schwarzenbergu sepsal až v roce 1748. S ohledem na Schindlerovu 25 let trvající a věrně vykonávanou službu mu však odpustil nájem, na dalších podmínkách obvyklých v emfyteutických smlouvách ale trval: Schindler pozemek mohl využít jen k pěstování obilí nebo trávy či jako pastvinu, ale nesměl tím nijak poškodit zájmy vrchnosti. Mohl jej dle své libovůle prodat, darovat nebo odkázat, avšak nikomu z cizího panství nebo cizinci.¹⁰⁾

Karel Gustav Schindler Ohrazenici užíval až do své smrti roku 1771. Jeho syn Jan Schindler, který v Ratibořských Horách působil rovněž jako horní správce, tento pozemek poté se svolením vrchnosti prodal. Zda jej k tomu vedl nezáměr o něj, nebo jiné důvody, se asi již nikdy nedovíme. Dne 29. listopadu 1775 tedy „pustý rybník, zvaný Wohrazenice, nyní přeměněný na pole a louky, ve svém ce-

lém obvodu“ prodal Janu Kfellerovi ze Sachsengrün, s kterým Jan Schindler tehdy vedl zdejší důlní činnost. Na Kfeller se ale již opět vztahovala povinnost platit roční nájem 2 zl. 30 kr. chýnovskému panství a stejně jako jeho předchůdci nesměl tento pozemek užívat jinak, než jen k pěstování obilí, jako louku nebo pastvinu.¹¹⁾ (obr. 6)

Dne 10. března 1778 se Jan Kfeller pozemku opět zbavil a prodal jej zpět Janu Schindlerovi. Zároveň s rybníkem mu prodal i „zde se nacházející chalupu čp. 79“, kterou vlastnil již od roku 1748. Prodejce si pro sebe a své potomky vyhradil „průběh vodovodu, který od nepaměti prochází z pozemku Wohrazenice mezi pozemky Menšíkovým a Svobodovým“.¹²⁾

Ve zmíněných smlouvách marně pátráme po informaci o panském domě. Jen na základě pouhého mlčení písemných pramenů ale nelze s jistotou dovodit, že dům tehdy ještě nestál; ne vždy totiž máme k dispozici všechny písemnosti, a pokud snad ano, ne vždy nutně musí zachytit všechny (pro nás!) důležité údaje. V takovém případě nutno nechat otázku začátku stavby a jejího stavebníka otevřenou. Uprostřed této nejistoty může být svůdné chytat se například dendrodatace, zvláště když stromy užité na stavbu krovu byly pokáceny v zimě 1775/1776.¹³⁾ Tedy přesně v době, kdy koupil Ohrazenici Jan Kfeller – mohl je snad nechat skácet a následně začít stavět dům čp. 128 právě on? Tato časová shoda však může být ryze náhodná! V našem případě tuto otázku jako „deus ex machina“ vyřešil nález základního kamene, který ve sklepě předmětného domu učinil jeho současný majitel. Kámen totiž nese vytesaný letopočet „Anno Domini 1778“. Je tedy zjevné, že dům začal stavět Jan Schindler v roce, kdy znovu koupil pustý rybník Ohrazenici od barona Kfeller. (obr. 7)

Jan Schindler byl majitelem Ohrazenice dlouhá léta, jak prozrazuje Josefský katastr z roku 1787. Z něj se dozvídáme, že jeho dům s „krasozahradou“ měl tehdy číslo popisné 130.¹⁴⁾ To je podstatný údaj, který nám pomohl dohledat datum dokončení stavby domu. Klíčovým dokladem se staly soupisy dělnických domků, postavených v Ratibořských Horách mezi lety 1769–1802 a označených po řadě jdoucími popisnými čísly. U každého z nich bylo poznamenáno, kdy k jejich stavbě vrchnost vydala svolení. Dne

11) Tamtéž, fol. 209–210. Smlouva mezi Janem Schindlerem a Janem Kfellerem byla do knihy zapsána až zpětně dne 6. června 1809.

12) Tamtéž, fol. 210. Smlouva uzavřená mezi Janem Kfellerem a Janem Schindlerem byla do knihy zapsána až zpětně dne 10. června 1809.

13) Dendrodataci provedl Tomáš Kyncl v roce 2018. Tabulka vyhodnocení uložena v NPÚ ÚOP České Budějovice, spisový archiv, složka Ratibořské Hory, čp. 128 – zámek.

14) Národní archiv (dále jen NA), Josefský katastr (dále jen JK), kart. č. 1361, kniha č. 2463, JK obce Hory Ratibořské z roku 1787.

8) Státní oblastní archiv (dále jen SOA) Třeboň, odd. Třeboň, Velkostatek (dále jen Vs) Chýnov, sign. OS Tábor 114, kniha č. 36, Dominikální kniha mlýnů, hospod a jiných objektů panství Chýnov, 1749–1879, fol. 209.

9) F. Melichar, Historie hornického městečka Ratibořských Hor a okolních vesnic (1528–1964). Ratibořské Hory 2000, s. 180.

10) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 8.

Obr. 7: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, základní kámen s letopočtem 1778 nalezený v roce 2018 současným majitelem Pavlem Filipem ve sklepě panského domu (foto P. Filip, 2018).

15. října 1780 kníže povolil stavbu šesti domků s čísly 124 až 128, dne 16. května 1781 dvě hornická obydlí s čísly popisnými 131 a 132. Vynechané číslo popisné 130, jak už víme, patřilo Schindlerovu panskému domu. Předpokládáme-li, že malé hornické domky mohly vyrůst v řádu měsíců a poté jim bylo přiděleno číslo popisné, dojdeme k závěru, že Schindlerův dům mohl být do obyvatelné podoby dostavěn roku 1781. Ke změně čísel popisných došlo u hornických domů s čísly 128 až 132, jak prozrazují tužkou provedené změny v jednom z jejich soupisů. Po této opravě vypadlo číslo popisné 128,¹⁵⁾ které nalézáme u Schindlerova panského domu v písemném operátu stabilního katastru z roku 1830¹⁶⁾ a jež mu náleží až dosud. Ještě v roce 1826 měl ale své předchozí číslo 130.¹⁷⁾ K přístavbě severního křídla se nepodařilo v písemnostech najít žádné informace. Nutno se zde tedy prozatím spokojit pouze s dendrodatací krovu do let 1802–1804, na jejímž základě můžeme pouze konstatovat jeho vznik někdy po tomto datu. Otázka je, kdo rozšíření domu realizoval? Vzhledem k tomu, že až do svého skonu jej vlastnil horní rada Jan Schindler († 1817 v čp. 1) s manželkou

Josefou, která v čp. 130 zemřela dne 5. března 1826,¹⁸⁾ nemohl to být snad nikdo jiný, než on. Po smrti rodičů koupil Ohrazenici s dalšími pozemky v květnu 1826 jejich syn Jan Schindler; majetek to byl stále dominikální, proto byl vázán právy, která si vrchnost pro sebe vyhradila a mnohá z nich po dlouhá desetiletí přepisovala do dalších smluv. Například trvala povinnost platit dávný roční nájem Ohrazenice ve výši 2 zl. 30 kr., přičemž bývalý rybník mohl jeho majitel „v souladu s knížecí listinou z roku 1748 užívat jen k pěstování obilí, jako louku nebo pastvinu a výslovně tak, aby nevznikaly škody chýnovskému panství.“¹⁹⁾

SPRÁVCI HORNÍHO DÍLA SCHINDLEROVÉ

Vzhledem k tomu, že stavebník Jan Schindler byl vysoce postavený schwarzenberský úředník, bude jistě užitečné se s ním blíže seznámit. Jak dále uvidíme, pomůže nám to pochopit způsob využití zkoumaného domu.

Ve schwarzenberských službách byl již stavebníkův otec Karel Gustav Schindler († 1771). V Ratibořských Horách vedl obnovu dolování od samého počátku, patrně od roku 1725, kdy vrchností zadané rozborů prokázaly dostatek stříbrné rudy. Rozhýbat těžbu nebylo jednoduché, velkou překážkou byla například prusko-rakouská válka, kvůli které byly doly v letech 1741–1742 zatopeny. I v nelehkých podmínkách se Schindler osvědčil, stal se vrchním horním správcem a roku 1769 mu kníže ze Schwarzenbergu propůjčil za dlouholeté věrné služby titul knížecího horního rady. V tomto úřadě roku 1771 také zemřel.²⁰⁾

Sedmdesátá a zejména osmdesátá léta byla v Ratibořských Horách dobou vzestupu výnosů z důlního podnikání.²¹⁾ Do této doby spadá působení syna horního rady, Jana Václava Schindlera (1741–1817), stavebníka domu čp. 128. Ten doslova kráčel v otcových šlépějích; již v roce 1766 mu kníže svěřil úřad horního správce, neboť na něj „slyšel samou chválu“.²²⁾ Následujícího roku se Jan oženil a do roku 1787 se mu narodilo jedenáct dětí.²³⁾ Od roku 1771, po smrti svého otce, spravoval Jan Schindler důlní revír spolu s vrchním horním správcem baronem Janem Kfelerem ze Sachsengrünü. Jeho úřad však Schindler převzal ještě během sedmdesátých let 18. století. Dne 13. září 1780 mu kníže Jan ze Schwarzenbergu z Vídně psal, že jej císařovna „s ohledem na jeho zásluhy za vedení c. k. horního cechovního úřadu“ povýšila do šlechtického stavu propůjčením predikátu „*edler von*“. Aby novopečeného „rytíře ze Schindleru“ za jeho věrné služby odměnil také sám kníže, jmenoval jej zároveň svým knížecím horním radou, což s sebou přirozeně neslo i navýšení platu a deputátu včetně krmení pro jednoho jízdního koně.²⁴⁾ Jan Schindler měl velký rozhled po svém oboru, jak je patrné z několika málo informací zachycených v literatuře: roku 1784 jej kníže vyslal spolu s huťmistrem a strojníkem do

15) SOA Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, fascikl 294, sign. I 6 G beta 1, Popis horních chalup, čas od času [stavěných] na haldách a horních pozemcích, které jsou s vrchnostenským povolením zapsány do pozemkové knihy horních revírů Ratibořské Hory a Stará Vožice (1803) a Soupis všech obytných dominikálních domků postavených v Ratibořských Horách, Ratibořicích, Staré Vožici, Hlasivu a Vylejvy a na nich váznoucích dluhů (1814); tamtéž, fascikl 136, sign. I 6 G beta 2, Soupis nově postavených hornických chalup (1814) a Protokol o knížecím rozkazu nově vyměřit hornická a dalších obydlí na horních pozemcích (1798).

16) Národní archiv (dále jen NA) Praha, Stabilní katastr – duplikát (dále jen SK dupl), kart. č. 8390, protokoly stavebních a pozemkových parcel městečka Ratibořské Hory, 1830.

17) SOA Třeboň, odd. Třeboň, Sbírka matrik Jihočeského kraje (dále jen Sb. matrik JČ. kraje), farnost Ratibořské Hory, matrika zemřelých (1795–1843), fol. 91 a 116.

18) Tamtéž.

19) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 8, fol. 211–212.

20) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 15, fascikl 371 a 373, sign. I 6 G beta 2; R. Tecl – J. Kořalka, o. c. v pozn. 1, s. 175–187.

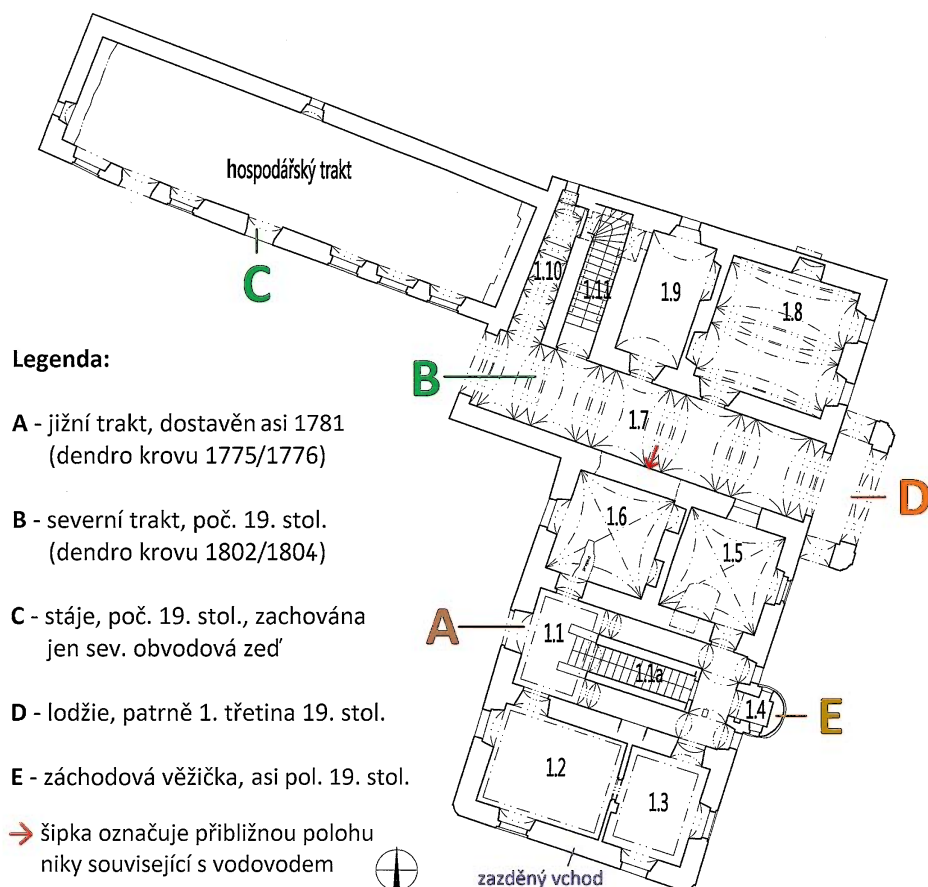
21) R. Tecl – J. Kořalka, o. c. v pozn. 1, s. 183–184.

22) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 15, fascikl 371, sign. I 6 G beta 2.

23) SOA Třeboň, odd. Třeboň, Sb. matrik JČ. kraje, farnost Chýnov, matrika narozených (1771–1786); SOA Třeboň, o. c. v pozn. 17, matrika narozených (1782–1792) a matrika oddaných (1839–1874).

24) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 15, fascikl 372, sign. I 6 G beta 2.

Legenda:

- A - jižní trakt, dostavěn asi 1781
(dendro krovu 1775/1776)
- B - severní trakt, poč. 19. stol.
(dendro krovu 1802/1804)
- C - stáje, poč. 19. stol., zachována
jen sev. obvodová zeď
- D - lodžie, patrně 1. třetina 19. stol.
- E - záchodová věžička, asi pol. 19. stol.

→ šipka označuje přibližnou polohu
niky související s vodovodem

zazděný vchod

Obr. 8: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, půdorys přízemí (ARPEMA, s. r. o. - Geo-CZ sro, Šindelář, 2018; legenda J. Hansová, 2022).

Obr. 9: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, zcela vpravo za automobilem stál u nároží jižního křídla přístavek (foto z počátku 20. století, soukromá sbírka).

Kremnice, aby se seznámil s novým způsobem tavení stříbrných rud.²⁵⁾ Z jiných zmínek vyplývá, že byl v kontaktu s tehdejšími učiteli a odbornými institucemi, například se přátelil s „důlním radou, rytířem z Bornů v Praze“. Vzhledem k Schindlerově profesi jistě není překvapením, že měl svou vlastní, systematicky uspořádanou sbírku minerálů v počtu třech tisíc kusů.²⁶⁾ Jedním z výsledků jeho čin-

25) F. Melichar, o. c. v pozn. 9, s. 68.

26) F. Pešta, Hromadný pád meteorických kamenů u Strkova a Plané nad Lužnicí v tábořském okrese dne 3. července 1753. Sezimovo

nosti je také řada cenných map důlních děl horního revíru Ratibořské Hory.²⁷⁾

Dlouhodobé vykonávání výsoce zodpovědné práce a i narůstající věk časem zřejmě začaly Jana Schindlera tížit, jak lze vytušit z jeho dopisu knížeti z roku 1804. V něm pro svého syna Vincence,²⁸⁾ který dosud vykonával úřad horního prubíře, žádal místo adjunkta horního úřadu, neboť on sám byl „ve službě horního úřadu již 34 let a byl 64 let star“.²⁹⁾

Následujícího roku se pro Vincence Schindlera v zámku čp. 1 stavebně upravoval vícepokojový byt. Důvodem byla jistě skutečnost, že se Vincenc oženil, ale zároveň za tím tušíme fakt, že kníže s ním ve svých službách i nadále počítal. Potvrzuje to následující vývoj, neboť roku 1813 byl Vincenc Schindler povýšen do úřadu horního správce a v roce 1818, tedy krátce po smrti svého otce, byl jmenován vrchním horním správcem. Ačkoliv kníže konstatoval, že „v horním podnikání nastaly nepříznivé časy“, jako vyjádření své spokojenosti

mu zvýšil plat i naturálie. Stejně jako jeho otec i děd pak svou kariéru dotáhl až na post knížecího horního rady.³⁰⁾

ROZLOHA DOMU NA MAPĚ STABILNÍHO KATASTRU Z ROKU 1830

Dům se postupně stavebně rozrůstal. Protože z jihu přiléhala okrasná zahrada, byl prostor pro další rozvoj pouze na severní straně, která byla využita k přístavbě dalšího křídla. Na něj navázal opět severním směrem objekt na protáhlém obdélném půdoryse, jehož podobu ani využití neznáme, protože již dávno nestojí a prostudované písemné prameny o něm mlčí. Před západní průčelí severního křídla byly umístěny stáje, jež se do dnešní doby zachovaly ve velmi zchátralém stavu. Západně od nich se nacházela další, menší stavba neznámého charakteru, po které dnes nezůstaly stopy. V následujícím textu se budeme zabývat pouze jižním a severním křídlem domu.

Ústí, nedat. (1980), s. 9.

27) Mapy jsou uloženy v SOA Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, a v SOA Třeboň, Vs Chýnov – mapy a plány.

28) František Xavierský Vincencius Schindler se narodil roku 1772. SOA Třeboň, farnost Chýnov, o. c. v pozn. 23.

29) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 15, fascikl 373, sign. I 6 G beta 2.

30) Tamtéž.

JIŽNÍ KŘÍDLO – EXTERIÉR A VODOVOD

Dům byl postaven doslova na zelené louce, prokazatelně ve dvou etapách. (obr. 8) Nejprve vznikl jižní objekt jako samostatná budova, u které stavebník tehdy nepočítal s pozdějším rozšířením, které nastalo řádově o čtvrtstoletí později. Jak jsme již vyrozuměli, dům začal stavět Jan Schindler v roce 1778; dokončení stavby do obyvatelné podoby bylo završeno nejspíše v roce 1781 přidělením čísla popisného 130 (později změněného na čp. 128). Jak dále uvidíme v souvislosti s náleзовou situací na severním průčelí domu, horní správce se přičinil též o přivedení vody ke svému domu.

Patrová, původně nepodsklepená budova o půdorysných rozměrech cca 15 × 10 m byla postavená z lomového zdiva s příměsí cihel. Všechna průčelí domu mají pravidelný rozvrh okenních os. (obr. 9) Kromě mansardové střechy byl výrazným estetickým prvkem domu také jeho vstup, umístěný uprostřed západního průčelí. Dvoukřídlé dveře s barokně tvarovaným nadsvětlíkem byly jednou z důležitých „vizitek“ majitele domu. Tomu odpovídá precizní řemeslná práce, s jakou byla provedena jejich na trnech zavěšená křídla. Jejich svlaková konstrukce byla v lícové straně překryta jemně hranenými prkny poskládanými do tehdy módního tvaru půlsunce, jehož střed zdobil půlkruh s rokokovým motivem. Nátěr lícové strany byl vícekrát obnovován. Pouze ze zbytků barev na okně nadsvětlíku lze vytušit, že původně barevnost dveří byla bělavá a šedá. (obr. 10, 11)

Symetrie domu byla však lehce narušena hned na vstupním průčelí, kde přízemní okno vpravo od vstupu vybočuje z okenní osy. Bylo zde umístěno již v době stavby (nejde tedy o druhotný posun otvoru), jak bylo zjevné během nedávného rozebírání západní obvodové zdi kvůli jejímu havarijnímu stavu. Snad zde stavebník od počátku počítal s (dnes již neexistujícím) přístavkem, který je u jihozápadního nároží vidět na fotografii z počátku 20. století? (viz obr. 8) Na mapě vodních děl Ratibořských Hor z roku 1783 zakreslen není (obr. 2),³¹⁾ to ale kvůli sche-

Obr. 10: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, domovní dveře v západním průčelí (foto P. Hájek, 2014).

Obr. 11: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, domovní dveře, detail rokokového motivu uprostřed půlsunce (foto P. Filip, 2019).

Obr. 12: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo od jihovýchodu (foto J. Gloc, 2018).

maticky zakreslené zástavbě ještě nemusí nic znamenat. O padesát let mladší mapa stabilního katastru z roku 1830 přístavek na tomto místě již zachytila (obr. 6), má zde dokonce i vlastní číslo parcelní 136. V šíři přístavku je ale překvapivě „odkrojena“ i jižní část domu a sloučená s parcelou přístavku, jež byla charakterizována jako „hospodářská budova“.³²⁾ Je otázka, zda nelogické rozparcelování domu vzniklo jako chyba, nebo – vzhledem k nižšímu zdanění hospodářských objektů oproti obytným – si to možná prosadil tehdejší majitel?

J. Štěrbá – J. Schindler, 1783.

32) NA Praha, o. c. v pozn. 16; NA Praha, Indikační skici (dále jen IS), sign. Tab 31, indikační skica mapy stabilního katastru Ratibořských Hor, 1830.

31) SOA Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, č. mapy 108, Plán vodního zařízení v revíru Hor Ratibořských,

Obr. 13: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, východní (zahradní) průčelí celého domu. Uprostřed levého staršího křídla záchodová věžička, vpravo lodžie předložená před příjezd severní přístavby (foto V. Babická, 2019).

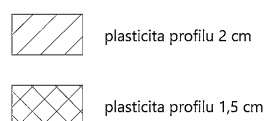
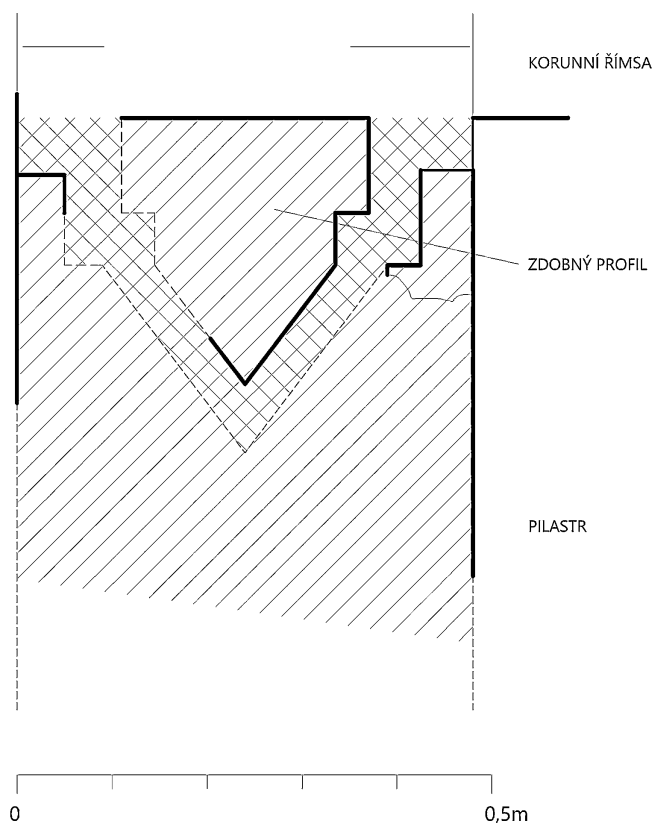

Obr. 14: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, východní průčelí, mříž v přízemním okně osvětlujícím chodbu (foto J. Hansová, 2020).

Na jižním i východním průčelí byla zdůrazněna jejich středová osa. (obrázky 12, 13) Na polední straně ji tvoří dva zazděné otvory – v patře okenní, v přízemí dveřní. Jejich lehce ustupující zazdívkové jsou z téhož materiálu, jako celá stavba. Ve špaletách těchto otvorů se nezachovaly stopy omítek, zřejmě měly být oba otvory vždy jen slepé. Díky existenci reálných záklenků však v obou případech nelze vyloučit prvotní záměr funkčního okna a vstupu. Zadní strana domu je uprostřed rozdělena záchodovou věžičkou, zastřešenou kuželovou střechou, která byla k obvodové zdi

domu přistavěna později, snad někdy kolem poloviny 19. století. Podoba původního záchodového rizalitu nám není známá.

Okenní otvory v přízemí jsou nižší než v patře. Jejich formát byl opticky zvětšen vpadlými poli v jejich nadpraží, v jednom případě s dochovaným fragmentem malované klapačky, která měla navazovat na reálné, dovnitř otevíravé výplně, osazené na vnitřním okraji okenní špalety. Do špalet všech oken v přízemí byly osazeny mříže ze zvlněné pásovin, či zvlněných hranolových prutů, v obou případech se sponami s vyraženým motivem schématické větvičky. (obrázky 14) Okna byla rámována v omítce vytaženou šambránou o neznámém profilu.

Ratibořské Hory - zámek Ohrazenice
Nález situace s doplněním zdobného profilu pod hlavici pilastru

Obr. 15: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, východní průčelí, hlavice pilastru pod mladší fabionovou římsou (zaměření a zákres V. Babická, 2018).

Mezi okenními osami západního a východního průčelí a u zaoblených nároží byly zachyceny zbytky omítkových pilastrů o šíři cca 47 cm, které, jak ukázal ojedinělý nález na východní straně domu, byly zdobeny hlavicemi ve tvaru geometricky řešené čabraky. (obr. 15) Součástí původní korunní římsy byl probíhající obloun, který je patrný pod opadanou částí mladší fabionové římsy, vytažené zřejmě v souvislosti s přístavbou severního křídla na počátku 19. století. Mezi patry probíhala lizéna. Na ní a na pilastrech byly nalezeny stopy šedého nátěru.

Severní průčelí, pohledově podružné, je pro nás přesto významné kvůli nálezu souvisejícího **s domovním vodovodem**.

Tato strana byla kvůli své orientaci původně proražena pouze jedním, centrálně umístěným okenním otvorem v patře. Po přístavbě severního křídla bylo upraveno na otvor dveří a celé severní průčelí původního objektu bylo tehdy opatřeno novou omítkou (nová přístavba se na této straně obešla bez přizdění vlastní obvodové zdi). Tato omítka zčásti opadá v přízemních partiích průčelí, které se obrací do zaklenutého průjezdu přístavby. (obr. 16)

Právě v těchto místech se objevila zajímavá nálezová situace. Ve zdi, za níž se nachází místnost 1.6, je umístěna nika s konchou, jejíž vrchol je zhruba metr nad zemí.³³⁾ (obr. 17) Spodní část niky byla bohužel zničena kvůli propadu spodní části zdiva do podmáčeného sklepa. V konše je symetricky umístěný kruhový otvor, vedoucí skrze celou zeď do místnosti 1.6, která sousedí s černou kuchyní 1.5. A právě u niky končí dřevěný vodovod, jehož dřevěné trubky byly objeveny během zemních prací v zahradě a v průjezdu v roce 2021.³⁴⁾ Nika tedy nejspíše souvisela právě s prostupem vodovodu. Možná lze uvažovat i o tom, že mohla být součástí lavaba, kde si bylo možné vodu natočit zvenku?

Pohlédneme-li na situaci z odstupu, je nápadné, že nika je pod jedním z polí plackové klenby průjezdu umístěna excentricky. Má to svou logiku – členění klenby mladšího průjezdu se řídilo jinými potřebami, než esteticky zakomponovat niku staršího objektu. Naopak přesně uprostřed čela téže klenby byl – v omítkové vrstvě jednoznačně pa-

Obr. 16: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – průjezd, pohled k východu. Vpravo severní průčelí jižního křídla, šipkami označena nika související s vodovodem (dole) a letopočet 1780 (nahore) (foto J. Gloc, 2018).

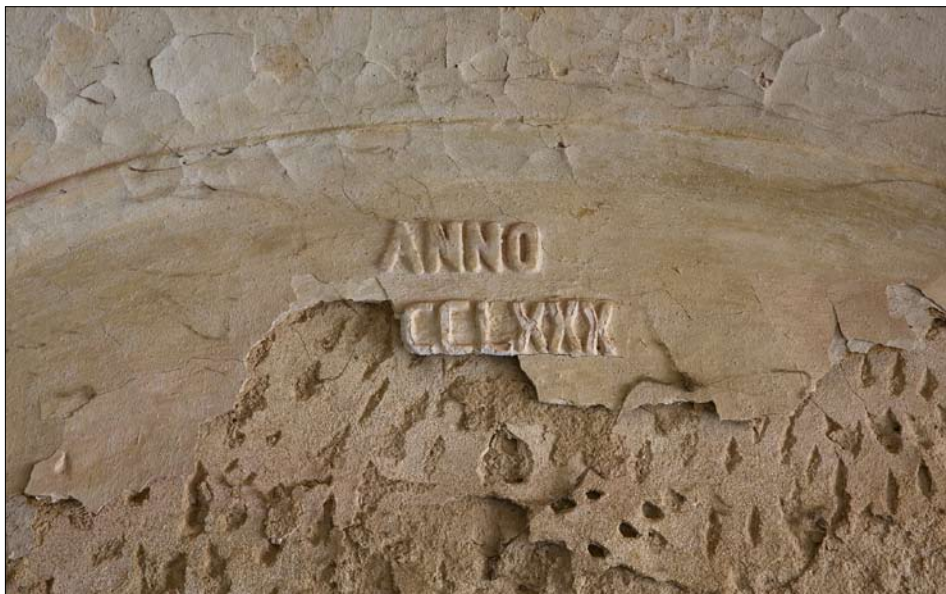

Obr. 17: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, severní průčelí. Detail niky, v jejíž horní části otvor vedoucí skruží zdi do místnosti 1.6 (foto J. Gloc, 2018).

33) Nálezovou situaci nebylo možno podrobně zdokumentovat kvůli rychle postupující opravě kritické destrukce zdiva, propadlé do dlouhodobě zavodněného sklepa. Průzkum zevnitř místnosti 1.6 nepřicházel v úvahu kvůli havarijnímu stavu její klenby. Zedníci při opravě zdi niku sice zazdili, majitel ji však hodlá časem opět odhalit.

34) Podle dendrochronologické analýzy byla borovice, z které byla vyrobena vodovodní roura, patrně skácena v sedmdesátých letech 18. století. J. Dobrý, Zpráva o datování dřevěného vodovodu. Lokalita: Ratibořské Hory, Ohrazenice, vodovod. Praha 2021, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, spisový archiv, složka Ratibořské Hory, čp. 128 – zámeček).

Obr. 18: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, severní průčelí. Letopočet 1780 umístěný nad nikou (foto J. Gloc, 2018).

Obr. 19: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, přízemí, schodiště ve vstupní hale, naproti vstup do místnosti 1.6 (foto J. Gloc, 2018).

trčí ke křídlu z počátku 19. století – provedený římský letopočet: „ANNO [MD]CCLXXX“. (obr. 18) Malá část štukového letopočtu sice odpadla, nebrání to však jeho přesnému určení: 1780. Interpretace tohoto data byla záhadou až do doby, než jsme našli „Plán vodního zařízení v revíru Hor Ratibořských“ z roku 1783 opatřený legendou (obr. 2). K linii vodovodu, probíhajícího těsně kolem severní strany panského domu (v tehdejšímu rozsahu dnešního jižního křídla), se vztahuje následující informace: „Roku 1780 milostivě schválený a v zemi zahrabaný vodovod k ratibořské vodní nádrži, který sestává z 338 dřevěných rour o průměru 2 palce až k nádrži na vodu (Wasserkasten), a odtud ve 150 [rouřách] až k užítku horní puchýrny“. ³⁵⁾ Nabízí se vysvětlení, že do Schindlerova domu byl vodo-

vod přiveden právě v tomto roce. Když se k této straně domu počátkem 19. století přistavovalo severní křídlo, tato významná událost byla připomenuta letopočtem 1780, provedeným z memoriálních pohnutek právě nad nikou v místě prostupu vodovodu dovnitř domu.

Že zřízení vodovodu nebylo vůbec samozřejmostí, vyplývá ze smlouvy z roku 1826, kterou Ohrazenici s pozemky a nemovitostmi po svých zemřelých rodičích emfyteuticky koupil Jan Schindler mladší. Jeden z bodů, v kterém vrchnost stanoví povinnosti majitele, se týká právě vodovodu: „Voda je dosud vedena z rybníka Neubergwerker Teich pomocí rour až do nádrže (Rohrkasten). I když tento vodovod [byl zřízen] z dobročinnosti a zvláštní milosti vrchnosti, je majitel Vohrazenice v případě dalšího milostivého propůjčení povinen zařídit položení rour v případě, že to bude potřeba. Vody může spotřebovat a odebrat jen tolik, co je zapotřebí pro dům a zahradu, avšak k žádnému jinému zavlažování. Ostatně je majitel povinen za používání vodovodu platit vrchnosti roční poplatek za jeho udržování.“ ³⁶⁾

JIŽNÍ KŘÍDLO – INTERIÉR

Přízemí

Dispozice domu je trojdílná ve dvoutraktovém uspořádání, v němž střední část zaujímá vstupní hala se schodištěm, z níž jsou přístupné další

místnosti. ³⁷⁾ (obr. 19) V našem případě se v severní části přízemí nachází kuchyně (1.5), zaklenutá jedním polem křížové hřebínkové klenby. Pod jejím tahovým komínem byly objeveny základy pece s předpeční jámou. ³⁸⁾ (obr. 20). S kuchyní je komunikačně propojena taktéž zaklenutá místnost 1.6, (obr. 21) o které již byla řeč v souvislosti s přívodem vody; její účel zřejmě souvisel s provozem kuchyně.

36) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 8, fol. 211–212.

37) M. Ebel, Typologicko-funkční scrabble/kris-kros novostaveb do začátku 19. století, in: Sborník příspěvků ze 6. Konference stavebněhistorického průzkumu uspořádané 5. – 8. 6. 2007 v Litomyšli. Funkční a prostorové uspořádání budov. Praha 2008, s. 155.

38) K situování a významu předpeční jámy vzhledem k uspořádání pece a kamen viz J. Škabrada, Předpeční jámy ve venkovských domech v Čechách od druhé poloviny 18. do první poloviny 20. století, Průzkumy památek XX, č. 2, 2013, s. 51–66.

35) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 31.

Obr. 20: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, přízemí, kuchyně 1.5, odhalené základy pece s předpecním otvorem (foto P. Filip, 2021).

Obr. 21: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, přízemí, místnost 1.6, pohled od jihu (foto J. Gloc, 2018).

Obr. 22: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, přízemí, místnost 1.3, příčka předělující původně nečleněný sál, pohled k západu (foto J. Hansová, 2020).

Jižní část domu zabírala původně jedna velká, plochostropá místnost s fabionem, prosvětlená ze třech stran. Uprostřed delší jižní stěny se nachází zazděný vstup; zda měl původně zůstat otevřený, aby bylo možno přímo ze sálu vstoupit do přilehlé „krasozahrady u domu“, ³⁹⁾ nevíme. Každopádně byl zaslepen záhy po svém zbudování – na jeho špaletě se nenašly ani stopy po omítce či nátěru. Sál byl vytápěn kamny obsluhovanými topným otvorem na chodbě. Vedle topeniště se zachovala nika krbečku, umístěná poblíž zadního vchodu do místnosti. (obr. 22) Na pozdější změnu využití sálu ukazuje jeho rozdělení tenkou cihelnou příčkou, postavenou právě v místě kamen, pro které byla v příčce zřízena prostorná arkáda. Kamna tak vyhřívala obě části přepaženého sálu.

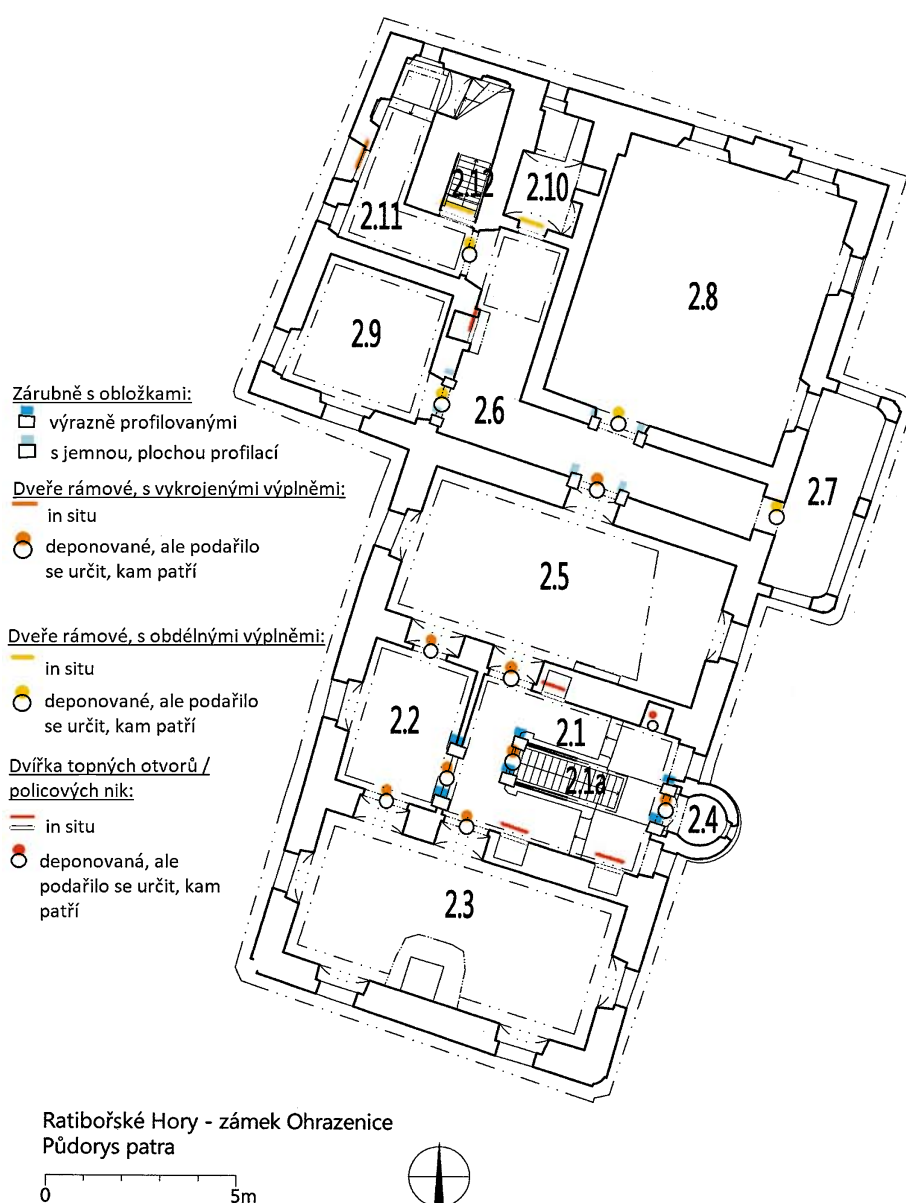
Z chodby za schodištěm byl přístupný záchod, který se na téže místě nacházel také v poschodí. (obr. 23)

Obr. 23: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, pohled k záchodu, vpravo schodiště (foto J. Gloc, 2018).

³⁹⁾ NA Praha, o. c. v pozn. 14; NA Praha, IS, o. c. v pozn. 32.

Obr. 24: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128, půdorys patra, zákres dveří a zárubní (ARPEMA, s. r. o. – Geo-CZ sro, Šindelář, 2018; legenda J. Hansová, 2022).

Obr. 25: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, jižní sál 2.3, pohled na východ (foto J. Gloc, 2018).

Patro

Členění dispozice v přízemí je v principu zopakováno i v patře, ovšem s několika rozdíly. Prostor prostřední haly byl předělen kvůli zřízení nevelkého pokoje 2.2, kdežto prostory v jižní a severní části půdorysu již nebyly dále rozčleněny, čímž vznikly dva větší sály (2.5 a 2.3) o rozloze zhruba $8,5 \times 4$ m. Každý sál byl vytápěn svým vlastním topeništěm.

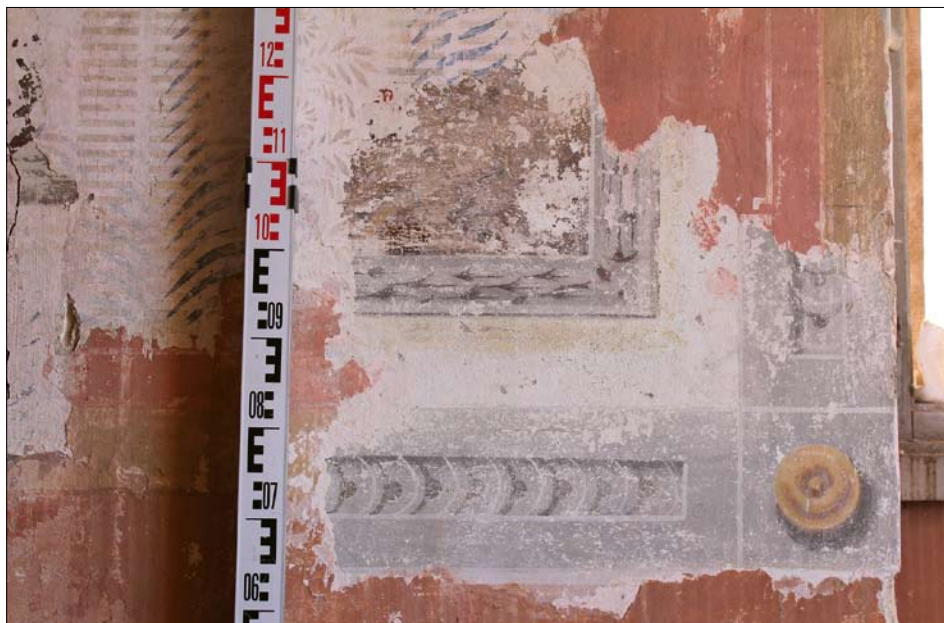
Jižní sál

Nejlépe osluněnou prostorou byl jižní sál (2.3), který byl pojednán se snahou o reprezentativní vzezření. Jeho stěny byly celoplošně vymalovány iluzivními rámy, lemovanými dvěma pásy s motivem penízku a listoví. (obr. 26) Vzhledem k malé ploše odkrytí těchto maleb, převrstvených mladšími šablono-vými a válečkovými výmalbami, se nepodařilo určit motivy uvnitř těchto ráků. Sondážní odkryvy odhalily jen několik tmavých ploch v barvách šedohnědých.

Ve všech čtyřech okenních otvorech sálu se dochovaly stejné okenní výplně ještě barokního typu se zasklením do drážky. (obr. 27) V okenních rámech s nadvýšeným poutcem, který byl dále rozdělen svislým sloupkem, byla zavěšena čtyřkřídla osmitabulková okna. Levé spodní křídlo bylo zvenku opatřeno klapačkou s hladce zaoblenými hranami. Některá spodní křídla měla zvenku zachování okapničku. Rohovníkové kování bylo zdobené plasticky vyraženým motivem palmetky, který se objevuje i na podlouhlé podložce rýhovaného knoflíku.

Okna byla doplněna vnitřními okenicemi, vsazenými do mohutnějšího rámu. Ten je do špalety přichycen skobami zakončenými plochou ve tvaru srdíčka, přibitého na vlastní rám. V zavřeném stavu se okenice zabezpečovaly závorou, jejíž existenci dosud prozrazují kovová hranatá oka na vnitřní straně ráků. Okenice jsou dvoukřídle, rámové konstrukce, se čtyřmi

Obr. 26: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, jižní sál 2.3, jižní stěna, sondážně odkrytá část původní malby v podobě iluzivního rámu (foto V. Babická, 2021).

Podlahy

Sluneční paprsky hojně dopadaly na dřevěnou podlahu sálu, jež je variantou podlahy kapucínské.⁴⁰⁾ Ta se v jižním křídle dochovala pouze zde, ačkoliv byla původně položena ve všech třech obytných místnostech. V místnosti 2.2 a v severním sále 2.5, jejichž některé stěny, části stropů i podlahy byly v katastrofálním stavu, přišly kapucínské podlahy nazmar, aniž bylo kdy je dokumentovat; přednost měly stavební práce, které zachránily objekt před zřícením.

Hala a záchod byly vydlážděny půdovkami. Halu od východu osvětlovala dvě užší okna, v nichž se dochovaly okenní výplně stejného typu jako v sále 2.3. Lze tedy předpokládat, že

byly osazeny i do všech ostatních okenních otvorů v tomto patře, tedy i v místnosti 2.2, jejíž havarijný stav znemožnil průzkum okenní výplně, a v sále 2.5, kde je časem nahradila vnitřní dvoukřídlá čtyřtabulková okna mladšího data se zasklením do tmelu. Tato okna ostatně mají stejné okence, jako jsme viděli v jižním sále.

Dveře a jejich zárubně

Pro vstupy do všech místností v tomto poschodí se podařilo mezi deponovanými dveřmi nalézt dveřní křídla, která do jejich zárubní skutečně patřila.⁴¹⁾ Ve všech případech se jednalo o jeden typ dveří, tedy dvoukřídlé, rámové o dvou výplních, jejichž rohy jsou zdobeny odskočeným čtvrtkruhovým zaoblením, s fládrovým nátěrem. Jejich zapuštěné závěsy ukončené kuličkou se používaly až zhruba ve třetině 19. století. Z téže doby pocházelo i další kování, užitá ale jen na dveřích u obytných místností (2.2, 2.3 a 2.5) – zadlabaný zámek, vložené zástrčky, klika s klíčovým štítkem (zachovala se jen u jednoho dveřního křídla, ostatní dveře již nesou pouze jeho otisk) a štítek s krytkou klíčové dírky a s prstencem kolem kliky (i o něj některé dveře přišly). Křídlo pevné i otevíravé má klapáčku lichoběžníkového průřezu. (obr. 28)

Bližší průzkum fotografií dveří odhalil, že na všech (!) otevíravých křídlech dveří se zmíněným kovááním z třetiny 19. století jsou i přes fládrový nátěr patrné stopy po uchycení knoflíku, který velmi pravděpodobně nebyl současný s klikou. Je tedy otázka, zda dochované kování nebylo v třetině 19. století dáno na starší dveře, které se

Obr. 27: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, jižní sál 2.3, okno ve východní stěně (foto V. Babická, 2021).

výplněmi, v polovině své šířky skládané a spojené stěžejkovými panty. Výplně jsou na vnější straně křidel zdobené vykrojenými čtvrtoblouny. Obě křídla jsou opatřena malými zámky.

40) Jejím průzkumu a zcela novému vyhodnocení se aktuálně věnoval M. Ebel, Kapucínské dřevěné podlahy v panském domě č. 128, zvaném Ohrazenice, v Ratibořských Horách, v tomto čísle Průzkumů památek (XXIX, č. 1, 2022, s. 117–120).

41) Původní umístění se podařilo najít u naprosté většiny dveřních křidel, před lety vysazených a uschovaných. Základem byla kvalitní fotodokumentace provedená v listopadu 2019 Pavlem Filipem. V některých případech pomohly stručné popisky, které na dveře křídou napsal jejich zachránce. Mnohé prozradilo téměř detektivní studium detailů dveří a jejich in situ dochovaných zárubní.

Obr. 28 : Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, dveře užívané u obytných místností (foto P. Filip, 2019).

Obr. 30: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, přízemí, bohatě profilovaná obložka zárubně u dveří do kuchyně 1.5; zárubeň stejné profilace se nachází i v patře jižního křídla u dveří na záchod, na schody na půdu a do místnosti 2.2 (foto J. Hansová, 2018).

Obr. 29: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, dveře na schody na půdu, detail (foto P. Filip, 2019).

tím modernizovaly. Tato úvaha je podpořena faktem, že u záchodu a ve vstupu na schody na půdu byly osazeny dveře naprosto stejného typu, přičemž na nich však zůstaly součásti staršího kování, konkrétně právě knoflík, umožňujícím lepší dovření dveří. Knoflík je v obou případech umístěn na čtvercové, vykrajované a nakoso otočené podložce; svým tvarem odpovídá estetickému citění konce 18. století, stejně jako rokokově rozehraný klíčový štítek dveří na půdu. (obr. 29) Zámky těchto dveří jsou ještě krabicové. Dveře nemají klapačku, pouze faleš pro těsnější zavření křídel. Jejich rub je proveden jednodušeji a nemá nátěr. Otázku původu dveří zřejmě může vyřešit až fyzický průzkum dveří, uložených v depozitáři současného majitele panského domu.

Některé dveřní otvory byly opatřeny výrazně profilovanou obložkou zárubně, totiž u záchodu, u vstupu na schody na půdu a u nevelké místnosti 2.2. (obr. 30) Je tu patrná snaha o zdůraznění osy vstupní haly, přesto však došlo k excentrickému umístění vstupu do pokoje 2.2. Zřejmě to bylo z praktických důvodů, aby se tak zajistil pohodlnější vstup do něj (byť se dveře dle umístění pantů otevíraly dovnitř) – jinak by se ocitl v pouze metr široké chodbičce proti dveřím na schodiště. (obr. 31) Se stejnou profilací obložek zárubní se setkáváme i v přízemí, a to v zadním traktu. Z haly se jí vchází do kuchyně (1.5), kde se zárubeň dochovala celá, a do protějšího jižního sálu (1.3 + 1.2), kde z ní zbylo pouze malé torzo.

Obr. 31: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – starší jižní křídlo, patro, průhled od vstupu do sálu 2.3 přes halu směrem k severu přes sál 2.5 až do sálu 2.8 v severní přístavbě. Zcela vlevo vstup do pokoje 2.2, šikmo naproti němu schody na půdu (foto J. Bloch, 2020).

Je otázka, zda i do velkých sálů v patře (2.3 a 2.5) se někdy vstupovalo takto zdůrazněnými zárubněmi. Ty jsou zde pouze tesařsky provedené a líčují se stěnou, jejíž nátěr na zárubeň přechází. Stejně nenápadné řešení vidíme v těsném sousedství obou těchto vstupů u dvířek policových nik – jejich zárubně i dvířka jsou zcela hladká a nesou stejné souvrství nátěrů, jako je vidět na stěnách. I zde je patrná snaha o jejich optické potlačení.

Naopak dvířka, nacházející se u příkladacích otvorů na mírně snížené podestě poblíž pohledově zdůrazněných dveří na záchod, výtvarně akcentována jsou. Jejich svlačková konstrukce má v lici vyrytý tvar obdélných výplní s promutými rohy. Jejich zárubně mají obložku ve tvaru oblounu.

V celém přízemí se nezachovaly okenní ani dveřní výplně (často ani jejich zárubně). Výjimkou jsou jednokřídlé dveře na schodiště. Jednoduché dveře rámové konstrukce, jejichž lafování v horní polovině již vzalo za své, jsou nasazeny na trny, aretoval je krabicový zámek s olivou místo kliky.

Sklep

Pod západní částí jižního křídla byl dodatečně vyhlouben sklep, do nějž bylo zároveň prodlouženo schodiště ze střední haly. Sklepní prostory, situované pod místnostmi 1.2 a 1.6, jsou valeně zaklenuté a vyzděné ze smíšeného

zdiva s převahou kamene. Vzájemně jsou propojeny chodbou, vyzděnou z cihel. Na západní straně jsou sklepy vymezeny vlastní zdí, nesouvisející se západní obvodovou zdí tohoto domu, jejíž základy se hlavně díky tomu destabilizovaly, až došly v naší době kritického stavu. Další příčinou bylo dlouhodobé intenzivní podmáčení objektu, protože do sklepa se stále stahuje voda.⁴²⁾ Tento problém zde zřejmě byl již od počátků stavby, jak je patrné z toho, že u severní stěny severní sklepní místnosti je v podlaze sběrná jímka na vodu, do níž ústí odvodňovací kanálek z jižní sklepní místnosti.

Přístup do sklepů je jednoramenným schodištěm, situovaným pod centrálním schodištěm vedoucím z přízemí do patra a dále na půdu. Schodišťové stěny jsou vyzděny v horní, nadzemní části ze smíšeného zdiva s převahou kamene jako obvodové stěny objektu, od čtvrtého schodového stupně (od úrovně mělce založeného základu nadzemního bloku schodiště) je zdivo cihelné.

Je otázka, kdy byl sklep zbudován. Je možné, že se tak mohlo stát nedlouho po dokončení stavby domu právě kvůli potížím s podmáčením podloží. Nelze vyloučit, že sklepy vznikly zároveň se severní přístavbou domu.

SEVERNÍ PŘÍSTAVBA Z POČÁTKU 19. STOLETÍ

Severní křídlo, postavené z ryze cihelného zdiva, vzniklo s časovým odstupem asi čtvrtstoletí od postavení jižního objektu. Jediným vodítkem k určení doby jeho stavby je dendrodatace jeho mansardového krovu do let 1802/1804,⁴³⁾ který byl provázán s krovem staršího objektu. Ještě před rokem 1830 byla z východní strany přístavba lodžie s velkými prosklenými okny. (obr. 32)

Exteriér přístavby je pojat velmi střízlivě, jediným zdobným prvkem je fabionová podstřešní římsa. Pouze na jižní fasádě, navazující na západní průčelí staršího objektu, se objevily stopy šedé barevnosti liseny na bílém podkladu, umístěné v nároží. Zbytky šedé barvy byly prokázány i na fabionové římse. Kromě těchto ojedinělých nálezů nebyly objeveny žádné štukové či barevné stopy po jakémkoliv výtvarném rozvrhu fasád severního křídla. Okna v přízemí byla chráněna mřížemi většinou pravoúhlými, jednoduše provlékanými.

Jediným esteticky pozoruhodným prvkem tak zůstávají dvoukřídlá vrata na východní straně průjezdu. (obr. 33) Zpracování vrat ovšem nebylo vedeno tou pečlivostí, s jakou jsme se setkali na domovních dveřích jižního křídla. Vrata trámkové konstrukce uchycená do točnic jsou pouze jednovrstvá. Z vnější strany jsou pobita prkny, jejichž okraje jsou zhotovovány do podoby měkké vlny. V horní zaoblené části vrat jsou prkna kladena do motivu půlslunce, jehož střed tvoří prosté půlkolečko, ve spodní obdélné části vrat jsou prkna kladena klasovitě. Vrata uzavírající průjezd na opačném, vstupním průčelí, se bohužel nedochovala.

42) Po celou dobu oprav, s kterými majitel domu začal v roce 2018, bylo nutné vodu odčerpávat. Teprve přede dvěma lety se zjistilo, že vodu sem navíc přiváděl i již dávno nefunkční a porušený starý vodovod, na jehož dřevěné potrubí se narazilo při zemních pracích na zahradě za severní přístavbou domu.

43) Dendrodataci provedl Tomáš Kyncl v roce 2019. Rkp. uložen v NPÚ ÚOP České Budějovice, spisový archiv, složka Ratibořské Hory, čp. 128 – zámeček.

Obr. 32: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – severní přístavba s předloženou lodží na východní straně (foto P. Filip, 2019).

Obr. 33: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – severní přístavba, vrata do průjezdu na východní straně (foto P. Filip, 2020).

Přízemím prochází průjezd zaklenutý placťovými klenbami s jednoduchou štukovou výzdobou. (obr. 16) Se starším objektem byl propojen proražením dveří do kuchyně 1.5. Ze severní strany průjezdu jsou přístupné dvě klenuté místnosti a schodiště do patra; jejich dveře patří do běžné produkce první poloviny 19. století, kam je vřazují též

tvary použitých kování.

Tmavé schodiště se stáčí do patra, kde ústí do úzké zalamané chodby. (obr. 8 a 24) Návštěvník se tak kolem vstupu na půdu stáčí a kolem dveří na půdu dostal až ke dvěma místnostem 2.8. a 2.9. Dispozici patra dominuje velký sál 2.8, (obr. 34) jehož jižní zeď byla nešťastně založená na klenbě průjezdu, což způsobilo nemalé statické problémy a nutnost tuto zeď zbořit, její základy vyňst a znovu vyzdít. Umístění vstupu do severního sálu bylo dáno potřebou přímé vazby na vstup do místnosti 2.5 ve staré budově, který byl vytvořen z původního okenního otvoru. V půdoryse celého patra tak vznikla enfiláda, která umožňuje průhled celým objektem. Všechny čtyři okenní otvory sálu si zachovaly vnitřní okna, jež jsou typově shodná s okny

jižního sálu (2.3) staršího objektu. Rozdíl je pouze v tom, že horní část okenního rámu nad poutcem již není dále příčně rozdělena a horní okenní křídla tudíž mají také klapačku. Užití kování nabývá poněkud uměřenějšího, klasicistního vzezření. (obr. 35) I zde byly okenní otvory zastíňovány vnitřními okenicemi. Jejich podoba je z ru-

Obr. 34: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – severní přístavba, sál 2.8, pohled k severovýchodu (foto J. Gloc, 2018).

Obr. 35: Ratibořské Hory, panský dům čp. 128 – severní přístavba, sál 2.8, detail okenní výplně (foto V. Babická, 2018).

bu zjednodušenou variantou okenic v reprezentativním jižním sále 2.3. Vzhledem k tomu, že jejich lícová strana (směrem do okna) byla zřejmě z povětrnostních důvodů pobita plechem, nelze zjistit jejich podobu. Sál byl rovněž vybaven kvalitní dřevěnou podlahou, jež je další variantou kapucínské podlahy. Na rozdíl od sálů ve starším domě je její rastr orientován diagonálně.⁴⁴⁾

Malá místnost 2.9 byla vybavena stejně jako severní sál 2.8, co se týče podlahy i oken. Respektive pouze jednoho okna, neboť okenní otvor prosvětlující místnost z jižní strany má stejné okno i vnitřní okenice, jaké se nacházejí v jižním sále staršího objektu. S největší pravděpodobnos-

tí je podědil po zrušeném okně v severní stěně sálu 2.5, z kterého byly po provedení severní přístavby zřízeny dveře.

Porovnáme-li dveře v patře severní přístavby s jižním křídlem, nutno konstatovat následující rozdíly. Dvoukřídlé dveře mají rámovou konstrukci s jednoduchými obdélnými výplněmi, klapačku se zaoblenými hranami, zapuštěné závěsy s konci pouze zavinutými a krabicové zámky. Pokojové dveře mají zástrčky vložené.

ZAHRADNÍ A KRAJINÁŘSKÉ ÚPRAVY V OKOLÍ PANSKÉHO DOMU

Není jistě překvapivé, že u tohoto domu byly od počátku upravené zahradní plochy. Stavebník na to měl na svých pozemcích dostatečný prostor. Již v roce 1788 se mluví o „krasozahradě u domu“.⁴⁵⁾ Zřejmě její podobu nám zprostředkovává mapa stabilního katastru z roku 1830 (obr. 6). Tehdy se rozkládala u jižní strany objektu, mezi jejími dosti pravidelně koncipovanými cestičkami se přímo proti jižnímu průčelí domu nacházel objekt nepravidelného půdorysu (snad mohl sloužit jako besídka?). Další stavba byla umístěna na okraji okrasné zahrady.

Směrem na jih pokračovala další, nečleněná zahradní plocha, na jejímž jižním konci stály na parcelách č. 142 a 143 dvě hospodářské budovy. Na větší z nich dodnes stojí kamenné pilíře někdejší kolny či stodoly.

Hospodářské stavby sloužily polnímu hospodaření, pro které Schindler využíval plochu zaniklého rybníka Ohrazenice a další pole, louky a pastviny, které mu v Ratibořských Horách a okolí patřily či je měl pronajaté.

Podle téže mapy se na dohled od domu, asi sto metrů vzdušnou čarou na východ, nacházela „anglická zahrada“ osázená stromy. Byla založená v jihovýchodní části bývalého ohrazenického rybníka těsně vedle třech puchýren. Střed parku zdůrazňovala stavbička na kruhovém půdorysu (snad gloriety?), k níž se sbíhaly klikaté parkové cestičky. V jižní části zahrady stával drobný obdélný objekt, severně od ní pak malá stavba na půdorysu tvaru T.

44) Kapucínským podlahám se podrobně věnuje M. Ebel, o. c. v pozn. 40.

45) NA Praha, o. c. v pozn. 39, JK obce Hory Ratibořské z roku 1788.

46) NA Praha, IS, o. c. v pozn. 32; NA Praha, o. c. v pozn. 16.

K těmto objektům nebyla připsána stavební parcela a tudíž ani nebyly zaneseny do výkazu stavebních parcel.⁴⁶⁾ Skrze anglický park vedla alej vysázená na bývalé hrázi, která spojovala Schindlerův dům s dalšími puchwerky.⁴⁷⁾

ZÁVĚR – DISPOZICE A VYUŽITÍ PANSKÉHO DOMU NA PŘELOMU 18. A 19. STOLETÍ

Z písemných pramenů a výpovědi zkoumané stavby vyplývá, že tento dům postavil horní správce Jan Schindler mezi lety 1778 až 1781. Tehdy byl nejvýše postaveným schwarzenberským úředníkem v Ratibořských Horách, v jejichž báňském revíru z titulu svého úřadu vrchního horního správce řídil těžbu stříbra. Podobně jako další úředníci bydlel v zámku čp. 1 na ratibořském náměstí. Vyplývá to z matričních zápisů o narozeních jeho jedenácti dětí, které mezi lety 1769–1787 přišly na svět právě na této adrese,⁴⁸⁾ kde Jan Schindler v prosinci 1817 také zemřel.⁴⁹⁾

V 70.–80. letech 18. století zažívalo zdejší důlní podnikání konjunkturu, a ruku v ruce s tím stoupal i Schindler po úředním i společenském žebříčku. Jeho zřejmě nejvyššího možného stupně dosáhl roku 1780, ve svých 39 letech.

Právě v této době se Jan Schindler rozhodl postavit si vlastní dům na právě zakoupeném pozemku zrušeného ohrazenického rybníka. Místo zvolené pro stavbu panského domu nabízelo jak soukromí, tak blízkost centra, a tudíž pružnou pracovní komunikaci. Důvod ke stavbě domu mohl být veden spíše touhou po důstojných reprezentačních prostorech, než po trvalém bydlení – tomu nenasvědčují ani zmíněné matriční zápisy, ani samotná dispozice domu. Bylo jistě příhodnější přijímat vysoce postavené hosty, například samotného knížete ze Schwarzenbergu, v domě s přístupem do upravené zahrady, než v úřednickém bytě.

Dispozice Schindlerova domu – trojdílná ve dvoutraktovém uspořádání – je velmi častá od poloviny 18. století po celé 19. století a uplatňovala se jako základ řady domů, především far, později škol, v některých oblastech byly užívány jako výstavnější bydlení, protože umožňovaly řešit hlavní průčelí symetricky. Středem domu byla nástupní hala, uprostřed v zadním traktu schodiště a pod ním často kuchyně, po stranách byly pokoje. V případě Ohrazenice však stavba byla značně drobnější, takže došlo k redukci dvoutraktovosti, která se plně rozvinula jen v podřadnějších přízemních místnostech 1.5 a 1.6, naopak oba obvyklé trakty byly v obytných místnostech patra spojeny (2.3, 2.5). Vytvoření větších sálů zde ovšem také mohl být spíše záměr, pakliže předpokládáme, že dům byl zamýšlen hlavně pro společenská setkání. Osové schodiště do patra sice naznačuje, že projektant byl obeznámen s dobovým

trendem pro tento typ objektů, avšak výhody této kompozice zjevně neuměl dostatečně využít. Nástupní rameno je opticky příliš dlouhé, příčná podesta bývá u vyvážených dispozic vložena níže. Prostor horní parádní síně rozbíjí útvar schodiště, kolem kterého odbíhá úzká chodba. Tato stísněná dispozice měla za následek excentrické posunutí honosně zdůrazněného vstupu do místnosti 2.2, který by správně měl zdůraznit symetrii stavby.

Zatímco jižní starší část má svoji logiku, u přístavby z počátku 19. století tuto logiku postrádáme, zvláště pokud bychom v ní hledali dispozici vhodnou k bydlení. Spíše se zdá, že úkolem projektanta bylo v patře stavby stůj co stůj zřídit co největší společenský sál. Snad jedině tím lze vysvětlit založení jeho jižní zdi nad klenbou průjezdu, což je z hlediska statiky stavby velmi problematické. Dispozici obytné jednotky odporuje také vzdálenost druhého obytného pokoje od sálu, protože se tyto prostory nedoplňují. Dalším zadáním bylo zřídit do patra přístavby samostatný vstup, který je umožněn tmavým a komplikovaným schodištěm. Šťastná není ani orientace ke světovým stranám, která se mohla pozitivně uplatnit maximálně v případě letního pobytu.⁵⁰⁾

Vysvětlením této netypické dispozice severní přístavby by například mohlo být zobytnění staršího jižního křídla. Náznak trvalého obydlí panského domu sporadické písemné prameny přinášejí až k roku 1826, kdy zde zemřela vdova po stavebníkovi Josefa Schindlerová.⁵¹⁾ Potřeba v tomto domě trvale bydlet mohla v Schindlerově rodině snadno vzniknout mnohem dříve, vzhledem k počtu jeho dětí. Vysoké společenské postavení však mohlo vést k potřebě vést společenský život stejným způsobem jako dosud, což se ovšem bez společenského a zároveň tanečního sálu těžko obešlo.

Zkoumaný dům má (z hlediska stavebních historiků) to štěstí, že se v něm jen pár desetiletí po jeho vzniku zastavil čas a stal se konzervou mnoha (byť většinou dožívajících) stavebních detailů a konstrukcí z přelomu 18. a 19. století. Má zároveň tu smůlu, že se kvůli dlouhodobé neúdržbě dostal na samý kraj své životnosti. Dnes má opět to štěstí, že jej před zánikem zachránil současný majitel.

*Tato práce vznikla v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ **Nemovitě památky v ČR**, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury ČR na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.*

MGR. JARMILA HANSOVÁ, MGR. JIŘÍ BLOCH – NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH, SENOVÁŽNÉ NÁM. 6, ČESKÉ BUDĚJOVICE
HANSOVA.JARMILA@NPU.CZ
BLOCH.JIRI@NPU.CZ

47) SOA Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, mapa č. A-3, Geometrická mapa Ratibořských dolů, 1816.

48) SOA Třeboň, farnost Chýnov, o. c. v pozn. 23; SOA Třeboň, o. c. v pozn. 17, matrika narozených (1782–1792) a matrika oddaných (1839–1874).

49) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 17, fol. 91.

50) Za pomoc s typologickým vyhodnocením stavby děkujeme Martinu Ebelovi.

51) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 17.

PRAMENY

- Národní archiv Praha, Josefský katastr, kart. č. 1361, kniha č. 2463, Josefský katastr obce Hory Ratibořské z roku 1787.
- Národní archiv Praha, Stabliní katastr – duplikát, kart. č. 8390, stabliní katastr – protokoly stavebních a pozemkových parcel městečka Ratibořské Hory, 1830.
- Národní archiv Praha, Indikační skici, sign. Tab 31, indikační skica stabilního katastru Ratibořských Hor z roku 1830.
- Státní oblastní archiv Třeboň, odd. Třeboň, Velkostatek Chýnov, sign. OS Tábor 114, kniha č. 36, Dominikální kniha mlýnů, hospod a jiných objektů panství Chýnov, 1749–1879.
- Státní oblastní archiv Třeboň, odd. Český Krumlov, Báňská správa – Hory Ratibořské, fascikl 136, 294, 371, 372 a 373; mapa č. 108, Plán vodního zařízení v revíru Hor Ratibořských, J. Štěrba – J. Schindler, 1783; mapa č. A-3, Geometrická mapa Ratibořských dolů, 1816.
- Státní oblastní archiv Třeboň, odd. Třeboň, Sběrka matrik Jihočeského kraje, farnost Chýnov, kniha č. 4, matrika narozených (1771–1786).
- Státní oblastní archiv Třeboň, odd. Třeboň, Sběrka matrik Jihočeského kraje, farnost Ratibořské Hory, kniha č. 1, matrika narozených (1782–1792); kniha č. 14, matrika oddaných (1839–1874); kniha č. 17, matrika zemřelých (1795–1843).

LITERATURA

- Ebel, M. 2008: Typologicko-funkční scrabble/kris-kros novostaveb do začátku 19. století, in: Sborník příspěvků ze 6. konference stavebněhistorického průzkumu uspořádané 5.–8. 6. 2007 v Litomyšli. Funkční a prostorové uspořádání budov, Praha, s. 155–156.
- Ebel, M. 2022: Kapucínské dřevěné podlahy v panském domě čp. 128 v Ratibořských Horách, Průzkumy památek XXIX, č. 1, s. v tisku.
- Melichar, F. 2000: Historie hornického městečka Ratibořských Hor a okolních vesnic (1528–1964). Ratibořské Hory.
- Pešta, F. 1980: Hromadný pád meteorických kamenů u Strkova a Plané

nad Lužnicí v tábořském okrese dne 3. července 1753. Sezimovo Ústí: Závodní klub ROH.

- Škabrad, J. 2013: Předpecní jámy ve venkovských domech v Čechách od druhé poloviny 18. do první poloviny 20. století, Průzkumy památek XX, č. 2, s. 51–66.
- Tecl, R. – Kořalka, J. 2009: Minulost dolování v horním městečku Ratibořských Horách, in: Tábořský archiv 14, Tábor, s. 175–187.

PRŮZKUMY

- Bloch, J. – Eliška, J. – Babická, V. – Špinarová, M. – Hansová, J. 2019: Ratibořské Hory – zámek Ohrazenice čp. 128 (TA). OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice, rkp. (uloženo v plánovém archivu NPÚ ÚOP České Budějovice, arch. č. PD 12552).
- Dobřý, J. 2021: Zpráva o datování dřevěného vodovodu. Lokalita: Ratibořské Hory, Ohrazenice, vodovod. Praha 2021, rkp. (uloženo v NPÚ ÚOP České Budějovice, spisový archiv, složka Ratibořské Hory, čp. 128 – zámek).
- Ebel, M. – Hansová, J. 2021: Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128. Dřevěné, tzv. kapucínské podlahy. OPD, NTM a NPÚ ÚOP České Budějovice, rkp. (uloženo v plánovém archivu NPÚ ÚOP České Budějovice, arch. č. PD 13411).
- Hansová, J. – Babická, V. 2020: Ratibořské Hory (TA) – zámek Ohrazenice čp. 128, 2. etapa průzkumu: Inventarizace okenních otvorů a jejich výplní. OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice, rkp. (uloženo v plánovém archivu NPÚ ÚOP České Budějovice, arch. č. PD 13205).
- Hansová, J. 2021: Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128 – 3. etapa průzkumu (1. část): Domovní dveře a vrata průjezdu – inventarizace. OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice, rkp. (uloženo v plánovém archivu NPÚ ÚOP České Budějovice, arch. č. PD 13259).
- Hansová, J. 2021: Ratibořské Hory (TA), zámek Ohrazenice čp. 128 – 3. etapa průzkumu (2. část): Inventarizace dveřních otvorů, dveří a dvířek topných otvorů. OPD, NPÚ ÚOP České Budějovice, rkp. (uloženo v plánovém archivu NPÚ ÚOP České Budějovice, arch. č. PD 13408).

DAS SOG. SCHLÖSSCHEN NR.-KONSKR. 128 IN RATIBOŘSKÉ HORY AUS DER WENDE DES 18. UND 19. JAHRHUNDERTS BEITRAG ZUR ERKENNTNIS DES HERRSCHAFTSHAUSES DES SCHWARZENBERGSCHEN BERGBAURATS

Am Rande des ehemaligen Bergstädtchens Ratibořské Hory (Bergstädtl, Bez. Tábor) befindet sich das unter dem Namen „Schlösschen Ohrazenice“ denkmalgeschützte Herrenhaus Nr.-Konskr. 128. Johann Schindler erbaute es in zwei Bauetappen (den Südtrakt zwischen den Jahren 1778 und 1781, den nördlichen Zubau nach 1804). Schindler war der oberste Beamte im Städtchen, der im Namen des Fürsten den Silberbergbau im lokalen Bergrevier organisierte, der in den 1770er und 1780er Jahren eine Blütezeit erlebte. Der Bau des Hauses mit Ziergarten, wo Schindler wahrscheinlich bis zu seinem Tode 1817 in der Nähe des Beamten Schlösschens lebte, wurde wohl durch die Notwendigkeit der repräsentativen Räume hervorgerufen, wo Schindler hätte seine Gäste empfangen können.

Die Anlage des nicht großen einstöckigen Hauses mit Mansarddach (der heutige Südtrakt) ist vom Schema des dreiteiligen Zweitrakts hergeleitet, der seit Mitte des 18. Jahrhunderts über das ganze 19. Jahrhundert sehr häufig war. Im Herrenhaus Ohrazenice befinden sich aber auf etwas untypische Weise zwei große Säle im Obergeschoss. In dem um Vierteljahrhundert jüngeren nördlichen Zubau dominiert völlig das Obergeschoss der über seine eigenen Stiege zugängliche Gesellschaftssaal. Eine Erklärung dieser atypischen, zum Bewohnen nicht geeigneten Situation möge z. B. die Adaptierung des älteren Südtrakts zum Bewohnen und zugleich eine Bemühung um die Gesellschaftsräume zur Verfügung zu haben.

Das Herrenhaus wurde seit seiner Erbauung weder Umbau noch größerer Adaptierung oder Modernisierung unterzogen. Das Maß seiner Authentizität ist trotz dem lange dauernden Verfallprozess erheblich. Ganz vereinzelt blieben hier ungewöhnliche Mengen an

Konstruktionen aus der Bauzeit (die Anlage, die ursprünglichen Fenster- und Türausfüllungen, ein Teil von Zargen, die hölzernen Kapuzinerfußböden sowie Reste der Wasserleitung). Das Haus wird z. Z. sehr anspruchsvoll rekonstruiert, die Rekonstruktion ist aber zu allen Baukonstruktionen und -details wirklich schonend.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Ratibořské Hory [Bergstädtl], Bez. Tábor, Ansichtskarte (nicht datiert), Privatsammlung. Im Hintergrund das Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 mit Mansarddach. Hinter ihm die als Acker ausgenutzte Fläche des ehemaligen Teichs Ohrazenice, dessen Damm an der rechten Seite mit einer Allee bepflanzt ist. Links das ausgedehnte Schloss Nr.-Konskr. 1, in dem sich im 18. und in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts das Schwarzenbergsche Bergamt befand.

Abb. 2: Ratibořské Hory, Plan der Wassereinrichtung im Revier Bergstädtl, J. Štěrba-J. Schindler, 1783, Ausschnitt (SOA [Staatliches Gebietsarchiv] Třeboň, Abt. Český Krumlov [Krumau], Bergverwaltung – Hory Ratibořské, Karte Nr. 108). Blaue Linie – Wasserleitung; Pfeil zeigt zum Herrenhaus Nr.-Konskr. 128.

Abb. 3: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, Ansicht von Westen. Von rechts nach links: der ältere Südflügel, links anschließend der nördliche Zubau mit Ställen (ohne Dach, Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 4: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, westliche Hausfront, das sukzessive Übermauern des defekten Mauerwerks mit anliegenden Konstruktionen (Foto P. Filip, 27. 10. 2019).

Abb. 5: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, Ansicht von Westen, Zustand nach dem Übermauern der westlichen Umfassungsmauer und der kompletten Dachrenovierung (Foto P. Filip, April 2022).

Abb. 6: Ratibořské Hory, Stabiler Kataster, Indikationsskizze, 1830 (NA [Nationalarchiv] Prag, IS Sign. Tab 31). Gelb umsäumt – Grundstücke von Johann Schindler, die zum Haus Nr.-Konskr. 128 angehörten (Zustand 1830).

Abb. 7: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, der 2018 vom heutigen Besitzer Pavel Filip im Keller gefundene Grundstein mit Jahreszahl 1778.

Abb. 8: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, Erdgeschoss, Grundriss (ARPEMA G.m.b.H. – Geo-CZ G.m.b.H., Šindelář, 2018, Legende J. Hansová, 2022).

Abb. 9: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, Foto aus dem frühen 20. Jahrhundert, Privatsammlung. Ganz rechts hinter dem Automobil stand ein Anbau an der Südflügeldecke.

Abb. 10: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Haustür in der westlichen Hausfront (Foto P. Hájek, 2014).

Abb. 11: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Haustür, Detail. Rocaille-Motiv inmitten der Halbsonne (Foto P. Filip, 2019).

Abb. 12: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Ansicht von Südosten (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 13: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, östliche Hausfront (Gartenseite – Foto V. Babická, 2019). In der Mitte des linken älteren Flügels kleiner Abortturm, rechts die vor die Durchfahrt des nördlichen Zubaus vorgelagerte Loggia.

Abb. 14: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, östliche Hausfront, Fenstergitter im Erdgeschoss (Foto J. Hansová, 2020).

Abb. 15: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, östliche Hausfront, Pilasterkapitell unter dem jüngeren Kehlgesims (Aufnahme und Zeichnung V. Babická, 2018).

Abb. 16: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – Durchfahrt, Blick nach Osten. Rechts die nördliche Front des Südflügels, Pfeile zeigen zu der mit der Wasserleitung zusammenhängenden Nische (unten) und zur Jahreszahl 1780 (oben – Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 17: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, nördliche Fassade. Detail der Nische; in ihrem Oberteil befindet sich eine durch die Mauerstärke in den Raum 1.6 führende Öffnung (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 18: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, nördliche Hausfront. Die Jahreszahl 1780 über der Nische (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 19: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Erdgeschoss, Stiege in der Eingangshalle, an der Gegenseite der Eingang in den Raum 1.6 (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 20: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Erdgeschoss, Küche 1.5, freigelegtes Backofenfundament mit Vorofengrube (Foto P. Filip, 2021).

Abb. 21: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Erdgeschoss, Raum 1.6, Blick von Süden (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 22: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Raum 1.3, die den ursprünglich nichtgeteilten Saal trennende Querwand, Blick nach Westen (Foto J. Hansová, 2020).

Abb. 23: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, Blick zum Abort, rechts die Stiege (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 24: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128, Grundriss vom Obergeschoss, Einzeichnung der Türen und Zargen (ARPEMA G.m.b.H. – Geo-CZ G.m.b.H., Šindelář, 2018, Legende J. Hansová, 2022).

Abb. 25: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, der südliche Saal 2.3, Blick nach Osten (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 26: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, der südliche Saal 2.3, Südwand, durch Sondierung freigelegter Teil von Wandmalerei in Gestalt des illusionistischen Rahmens (Foto V. Babická, 2021).

Abb. 27: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, der südliche Saal 2.3, Fenster in der Ostwand (Foto V. Babická, 2021).

Abb. 28: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, die bei den Wohnräumen verwendeten Türen (Foto P. Filip, 2019).

Abb. 29: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, Tür zu den Dachraumstiegen, Detail (Foto P. Filip, 2019).

Abb. 30: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Erdgeschoss, reich profilierte Verkleidung der Küchentürzarge (zum Raum 1.5); die Tüргewände mit gleicher Profilierung befinden sich auch im Obergeschoss des Südflügels bei den Türen in den Abort, zu den Dachraumstiegen und in den Raum 2.2 (Foto J. Hansová, 2018).

Abb. 31: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der ältere Südflügel, Obergeschoss, Durchblick in der nördlichen Richtung vom Eingang in den Saal 2.3 über die Halle nordwärts über den Saal 2.5 bis in den Saal 2.8 im nördlichen Zubau. Ganz links der Eingang in das Zimmer 2.2, gegenüber ihm die Dachraumstiege (Foto J. Bloch, 2020).

Abb. 32: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der nördliche Zubau mit vorgelagerter Loggia an der Ostseite (Foto P. Filip, 2019).

Abb. 33: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der nördliche Zubau, Ostseite, Durchfahrttor (Foto P. Filip, 2020).

Abb. 34: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der nördliche Zubau, Saal 2.8, Blick nach Nordosten (Foto J. Gloc, 2018).

Abb. 35: Ratibořské Hory, Herrenhaus Nr.-Konskr. 128 – der nördliche Zubau, Saal 2.8, Fensterausfüllung, Detail (Foto V. Babická, 2018).

(Übersetzung J. Noll)